

BİREY VE TOPLUM

İNSANDAN İNSANA GİDEN YOL

İletişim duygu, düşünce ve bilgilerin her türlü yolla başkalarına aktarılmasıdır.

Sözlü	Yazılı	Sözsüz
Konuşarak kurduğumuz iletişimidir.	Mektup, faks, eposta örnek verilebilir.	Beden, jest, mimik, görüntümüz örnek verilebilir.

İletişimi Olumlu Etkileyen Faktörler

- Empati kurmak
- Ben dili
- Farklılıklara saygılı olmak
- Etkin dinleme
- Göz teması kurmak

Konuşmacıdan Kaynaklı Sorunlar

- Eksik bilgi veya mesaj vermek
- Aynı ses tonu ile konuşmak
- Emir vermek
- Dinleyicinin seviyesine uygun konuşmama
- Sen dilini kullanmak

Dinleyiciden Kaynaklı Sorunlar

- Konuşma sırasında başka işlerle ilgilenmek
- Konuşmacıya karşı ön yargılı olmak
- Sabırsız olmak
- Konuşmacının sözünü kesmek
- Konuşmacının söylediklerini yanlış yorumlamak

İletişimde Diğer Unsurlar

Mimik
Yüz hareketlerimizdir.

Empati
Kişinin kendisini karşıdaki kişinin yerine koymasidir.

Beden Dili
Jest ve mimikler

Jest
Vücüdün yüz dışında kalan kısımları ile yapılan iletişimidir.

İLETİŞİM GÜCÜ

Sözlü ve yazılı iletişimin en önemli unsuru dildir. Söylemek istediklerimizi sakın, açık, net ve doğru anlaşılacak şekilde ifade etmeliyiz.

Etkili Dinleme İçin

- Dikkatli bir şekilde dinlemeliyiz.
- Konuşmacıyı dinlediğimizi hissettirmeliyiz.
- Gerekliğinde soru sormak üzere dinlemeliyiz.
- Önemli kısımları not almalıyız.

Ben Dili

- Savunmaya itmez.
- Çatışmayı engeller.
- Empati duygusunu geliştirir.
- Sağlıklı iletişim kurmamızı sağlar.
- Anlaşmazlıkları azaltır.
- Suçluluk hissettirmez.

Örnek: "Senin bu hareketin beni incitti, çok üzüldüm!"

Sen Dili

- Suçlayıcıdır.
- Karşıdaki kişiyi incitir.
- Davranıştan çok kişiliği eleştirmeye yöneliktir.
- Karşıdaki kişinin savunmaya geçmesine neden olur.
- Karşımızdaki kişiyle yeniden iletişim kurmayı engeller.

Örnek: "Sen suçlusun. Çok yanlış davranıyorsun!"

Anadolu İnsanın Sessiz İletişimi

Anadolu insanı mimiklerle, sembollerle, motiflerle duygu ve düşüncelerini ifade eder.

"Türk Danteli"
"Oyalı Yazma"

HIZLI İLETİŞİM GÜÇLÜ TOPLUM

İletişim Serüveni

- Tamtım
- Mağara duvar resimleri
- Duman
- Posta güvercinleri
- Ulak
- Mektup
- Telgraf
- Telefon
- Radyo
- TV
- Bilgisayar
- İnternet

Medya

Gazete, dergi, radyo, TV ve Genel Ağ gibi kitlesel iletişim araçlarının tümünü kapsayan terimdir. Medyanın, sosyal iletişim ve etkileşim gücü yüksektir.
"Sosyal Medya"
"Dijital Medya"

RTÜK (Radyo Televizyon Üst Kurulu)

Radyo, TV ve Genel Ağ faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemekle görevlendirilmiştir.

MEB VE RTÜK

"Meyda Okuryazarlığı Projesi"

İzleyicinin gerçeklik ve kurgu ayırımını yapmasını sağlamak.

İLETİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜ

Kitle İletişim Özgürlüğü

Haber, bilgi ve düşüncelerin iletişim araçları vasıtasıyla serbestçe elde edilmesi, açıklanabilmesi ve yayılabilmesini sağlar.

İletişim Araçlarını Kullanırken Sahip Olduğumuz Hak ve Özgürlükler

Herkes düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir.

Madde 26

Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Madde 22

Herkes özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.

Madde 20

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

18 yaşına kadar her insan, çocuk sayılır.
Her çocuk;

- Temel yaşam hakkına sahiptir.
- Doğuştan itibaren isim alma, vatandaşlık edinme anne ve babası tarafından bakılma hakkına sahiptir.
- Eğitim, sağlık hakkına sahiptir.
- Oyun oynama, dinlenme hakkına sahiptir.

BEYLİKTEN DEVLETE (1299 - 1453)

Osman Bey Dönemi (1299 - 1324)

Orhan Bey Dönemi (1326 - 1362)

- Bursa'yı fethederek başkent yaptı.
- Bizans ile Maltepe (Palekanon) Savaşı yapıldı.
- Karesioğulları Beyliği alındı. Osmanlı Devleti ilk deniz kuvvetine sahip oldu.
- Çimpe Kalesi alındı.
- İznik'te ilk medrese açıldı.
- İlk kez divan teşkilatı kuruldu.
- İznik alındı.

I. Murad Dönemi (1362 - 1389)

- 1363'te Edirne alınarak başkent yapıldı.
- İlk Osmanlı-Haçlı savaşı (Sırp-sındığı Savaşı) yapıldı.
- I. Kosova Savaşı'nda Haçlıları yendi.
- İlk defa "sultan" unvanını aldı.
- Tımar Sistemi'ni uygulattı.
- Yeniçeri Ocağı'nı kurdu.
- Germiyanogulları'ndan çeyiz olarak Kütahya'yı aldı. Hamitoğulları'ndan ise Isparta ve çevresini satın aldı.

I. Bayezid (Yıldırım) Dönemi (1389 - 1402)

- İstanbul'u kuşatan ilk Osmanlı padişahıdır.
- 1396 Niğbolu Savaşı'nda Haçlıları yendi.
- Anadolu'da Osmanlı siyasi birliğini sağladı.
- Anadolu Hisarı'nı yaptı.
- 1402 Ankara Savaşı'nda Timur'a yenildi.
- (1402 - 1413) 11 yıl süren Fetret (Duraklama) Devri yaşandı.
- Anadolu Beyler Beyliği kuruldu.

II. Murad Dönemi (1421 - 1451)

- 1422'de İstanbul'u kuşattı.
- 1444'de Varna Savaşı'nda Haçlı ordusunu yendi.
- 1448 II. Kosova Savaşı'nda Haçlıları yenerek Avrupalıların Türkleri Balkanlardan atma umidini yok etti.
- Balkanlarda ilk antlaşmayı (Edirne - Segedin) imzaladı.

Fatih Sultan Mehmet Dönemi (1451 - 1481)

- İstanbul'u fethettiği için "Fatih" unvanını almıştır.
- Edebiyata ilgi duymuş, "Avni" mahlasıyla şiirler yazmıştır.

Yavuz Sultan Selim Dönemi (1512 - 1520)

- İslâm dünyasında birliği sağlamak ve Osmanlı'ya karşı doğrudan gelebilecek tehlikeleri önlemek amacıyla "Doğu siyasetine" yönelmiştir.

Kanuni Sultan Süleyman Dönemi (1520 - 1566)

- En uzun süre (46 yıl) Osmanlı tahtında kalan padişahtır.
- Osmanlı Devleti'nin en parlak dönemidir.

ANADOLU VE BALKANLARIN GENEL DURUMU

1243 Köseadağ Savaşı'ndan Anadolu Selçuklu Devleti, Moğolları yenerek yıkılış sürecine girdi. Moğol baskısı yüzünden Anadolu'da otorite boşluğu vardı. Bu durum Türkmen boylarının bağımsızlıklarını ilan etmesine sebep oldu.

Anadolu'da İkinci Beylikler dönemi başladı.

Bizans İmparatorluğuna bağlı valiler (tefurlar) halktan çok ağır vergiler alıyordu.

Balkanlarda güçlü bir devlet yoktu.

İSTANBUL'UN FETHİ

İstanbul'un Fethi'nin nedenleri

- Devletin toprak bütünlüğünün sağlanmak istenmesi
- Bizans'ın Osmanlı şehzadelerini kışkırtması
- Bizans'ın Haçlı ordusunu Osmanlı'ya karşı organize etmesi
- İstanbul'un İpek Yolu üzerinde olması
- Hız. Muhammed'in fetih ile ilgili hadisi
- Bizans'ın Anadolu beyliklerini Osmanlı'ya karşı kullanması

Fetih için yapılan hazırlıklar

- 400 parçalık donanma oluşturuldu.
- Surları yıkabilecek "Şahi" topları döküldü.
- Anadolu Hisarı'nın karşısına Rumeli Hisarı yaptırıldı.

Bizans'ın aldığı önlemler

- İstanbul'un surları onarıldı.
- Haliç'in ağız zincileri kapatıldı.
- Grejuva (Rum ateşi), suda yanma özelliği olan ateş geliştirildi.

İstanbul'un Fethi'nin Türk Tarihi açısından sonuçları

- II. Mehmet "Fatih" unvanını aldı.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KISA SÜREDE BÜYÜME NEDENLERİ

- Anadolu ve Balkanlarda güçlü bir devletin olmaması
- Beyliklerin birbiriyle mücadele etmesi
- Gaza ve cihat politikası
- Ahilerin desteğinin alınması
- Merkezi yönetimin olması
- Başarılı yöneticiler, uygulanan hoşgörü politikası
- İskan politikasıyla fethedilen yerlerin Türkleşme ve İslamlaşma sürecinin hızlanması, ele geçirilen yerlerin kalıcı Türk yurdu olması
- Güçlü ordu ve ekonomi

İstanbul başkent oldu.

- Boğazlar Osmanlı Devleti'nin kontrolüne girdi.
- Osmanlı Devleti'nin Yükselme Dönemi başladı.

İstanbul'un Fethi'nin Dünya tarihi açısından sonuçları

- Bizans İmparatorluğu yıkıldı.
- Avrupa'da feodalite yıkıldı.
- İpek Yolu'nun Osmanlı Devleti'nin kontrolüne geçmesi Avrupalı Devletleri Coğrafi Keşiflere yönlendirmiştir.
- Orta Çağ sona erdi. Yeni Çağ başladı.

ASKERİ YAPI

- Osman Bey döneminde fetihleri gönüllü askerler yapmıştır.
- Orhan Bey zamanında yaya ve müsellim ordusu kurulmuştur.

Tımarlı sipahiler

Eyalet askerleri grubunda yer alan bazı askerlerdir. Tımarlı sipahiler ve bunların beslemekle yükümlü oldukları askerlerden meydana gelir.

Yeniçeriler

Kapıkulu Ocağı'nda görevli askerlerdir.

Üç ayda bir ulufe adı verilen maaş alırlar. Savaş zamanında orduya katılırlar. Savaş olmadığında başkenti korurlardı.

Devşirme Sistemi

Rumeli ve Balkanlardaki Hristiyan topraklardan toplanan genç ve yetenekli çocukların toplanarak asker veya yönetici sınıfı oluşturma sistemidir.

TOPLUMSAL VE EKONOMİK YAPI

- Yönetici ve askeri sınıf dışında kalanlara "reaya" denir.
- Ahi Teşkilatı'nın toplumsal yardımlaşma ve beraberliğe katkısının yanı sıra esnaf ve zanaatkarların yetiştirilmesini de sağlamıştır.
- Yerleşim bakımından şehirli, köylü, konargöçerler vardır.
- Konargöçerler hayvancılıkla uğraşırlar.
- Ekonominin tamamı tarıma dayanır. İskan politikası ile üretim sürekli hale getirilmiştir.
- Osmanlı Devleti'nde toplum etnik yapılarına göre değil inançlarına göre düzenlenmiştir. Egemen olan grup Müslümanlardır. Gayrimüslimlerin de sayısı oldukça fazlaydı.

LALE DEVRİ (1718-1730)

- 18. yüzyılda devletin gerilemesi hızla devam edince Avrupa'nın bilgi ve teknoloji üstünlüğü kabul edildi. Avrupa'daki gelişmeleri takip etme gereği duyuldu.
- Sanat ve edebiyata önem verildi. Avrupadaki gelişmeleri takip etmek amacıyla Avrupa başkentlerinde ilk kez geçici elçilikler açıldı.
- İlk kez çiçek aşısı uygulandı.

- İbrahim Müteferrika'nın girişimiyle İstanbul'da ilk Türk Maatbaası kuruldu. Saray ve köşkler yapıldı. Laleler dikildi.
- Lale Devri yapılan ıslahatların yanında, zevk ve eğlence devri olmuştur. Saray ve çevresinin lüks hayatı halk arasında hoşnutsuzluğa yol açtı.
- Patrona Halil İsyanı sonucunda 3. Ahmet tahttan indirildi, Sadrazam İbrahim Paşa öldürüldü, Lale Devri sona erdi.

KÜLTÜR VE MİRAS

AVRUPA'DA UYANIŞ

COĞRAFI KEŞİFLER

Nedenleri:

- İpek ve Baharat ticaret yollarının Müslümanların ellerinde olması
- Doğu'nun zenginliklerini ele geçirme düşüncesi
- Pusulanın kullanılması, gemicilik sanatının gelişmesi
- Hristiyanlığı yayma düşüncesi
- Cesur gemicilerin krallar tarafından desteklenmesi

Sonuçları:

- Yeni ülkeler keşfedildi.
- Sömürge imparatorluğu kuruldu.
- Atlas Okyanusu kıyıları önem kazandı.
- Keşfedilen yerlerden altın ve gümüş Avrupa'ya taşındı.
- Ticaretle uğraşan burjuva sınıfı zenginleşti.
- Zenginliğin ölçütü olan toprak, yerini madenlere bırakmıştır.

RÖNESANS

Kelime anlamı "yeniden doğum" demek olan Rönesans 15 ve 16. yy.'da Avrupa'da edebiyat, sanat ve bilim alanlarında meydana gelen gelişmeleri ifade eder.

Nedenleri:

- Matbaanın kullanımı
- Edebiyat ve sanata destek veren sınıftan varlığı
- Eski Yunan ve Roma'ya ait eserlerin incelenmesi

Sonuçları:

- Özgür düşünce gelişmiş, skolastik düşünce yerini deney ve gözleme dayanan pozitif düşünceye bırakmıştır.
- Kilisenin eleştirilmesine neden olmuştur.
- Akıl ön plana çıkmıştır.
- Bilim insanları: Leonardo Da Vinci, Rafaello, Michalengelo, Donetello, Montaigne, Shakespeare, Cervantes'tir.

REFORM

16. yy.'da Almanya'da başlayıp Avrupa'da kısa sürede yayılan din alanındaki gelişmelerdir.

Nedenleri:

- Kilisenin insanları kullanarak zenginleşmesi,
- Kiliseye ve din adamlarına olan güvenin azalması,
- Rönesansla birlikte bilim, kültür, sanat alanında yaşanan gelişmeler özgür düşünen ve sorgulayan insanların oluşmasını sağlamıştır.
- Martin Luther Almanya'da kiliseye karşı çıkarak bu hareketi başlatmıştır.

Sonuçları:

- Avrupa mezhep birliği bozuldu. Yeni mezhepler ortaya çıktı. (Protestanlık, Anglikonizm, Kolvenizm)
- Katolik kilisesinin mallarına el konuldu.
- Laik eğitim anlayışı kabul edildi.
- Pozitif bilimlerin önündeki engeller kaldırıldı.

AYDINLANMA ÇAĞI

17. yy'da Avrupa'da akılcılık ve bilimsellik ön plana çıkmıştır. Dini öğretilerin yerini akıl ve bilim almıştır.

Nedenleri:

- Rönesans, Reform ve bilimsel gelişmeler ile akıl ve mantığın ön plana çıkması
- Eğitimin kilisenin elinden alınması

Sonuçları:

- Teknik yönden ilerleyen Avrupa'da, Sanayi Devrimi'nin başlamasına neden oldu.
- Deney ve gözlem metodu önem kazandı.

Bilim İnsanları:

Newton → Evrensel Yer Çekimi Yasası
Galileo → Güneş Sistemi
Jean- Jacques Rousseau → "Toplumsal Sözleşme"
Mozart → Müzik alanında
Descartes → Felsefe alanında
Kopernik → Astronomi alanında çalışmalar yapmıştır.

SANAYİ DEVRİMİ

Sanayi İnkılabı İngiltere'de dokuma sektöründe makinelerin kullanılmasıyla başladı.

Nedenleri:

- Özgür düşüncenin bilimsel gelişmeleri desteklememesi
- Kas gücünün yerine makinelerin kullanılması

Sonuçları:

- Üretim arttı, fiyatlar ucuzladı.
- Ham maddeye duyulan ihtiyaç arttı. (Sömürgecilik başladı.)
- Büyük fabrikalar kuruldu.
- İşçi sınıfı ortaya çıktı.
- İşçi haklarını savunan sendikalar kuruldu.
- Avrupa'da halkın refah düzeyi arttı.
- Buhar gücü ile çalışan trenler ulaşımın hızlı olmasını sağladı.
- Sömürgecilik, Avrupalı devletlerin gruplaşmasına ve I. Dünya Savaşı'nın başlamasına neden oldu.

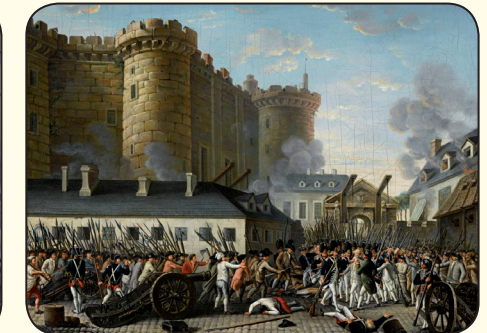
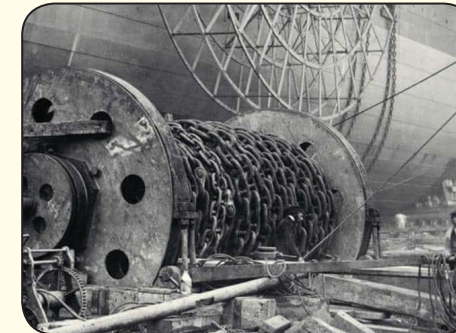
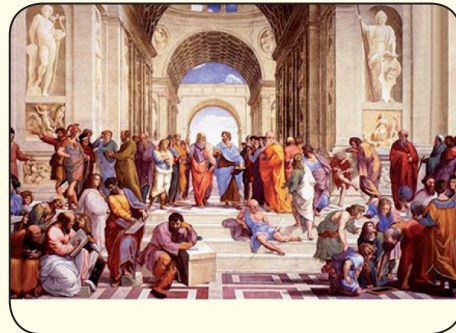
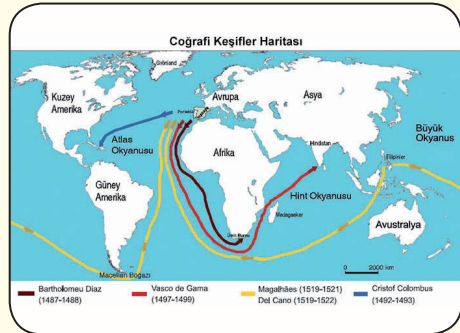
FRANSIZ İHTİLALİ

Nedenleri:

- Kralın ülkeyi baskıyla yönetmesi
 - Halktan alınan adaletsiz vergiler
 - Halkın sosyal sınıflara ayrılması
 - Din adamlarının ayrıcalıklı olması
- 1789 yılında Fransa'da ihtilalin çıkmasına neden olmuştur.

Sonuçları:

- Milliyetçilik akımı ortaya çıktı.
- "Demokrasi ve İnsan Hakları" kavramı hızla yayılmaya başladı.
- Eşitlik, özgürlük, adalet kavramları dünyaya yayıldı.
- Yeni Çağ'ın sonu Yakın Çağ'ın başlangıcı kabul edildi.
- Ulusçuluk (milyetçilik) kavramı I. Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur. Bu kavram imparatorlukların dağılmasını ve merkezi devletlerin kurulmasını sağlamıştır.

OSMANLI DEVLETİNE ETKİLERİ

- Yeni ticaret yollarının bulunmasıyla, Akdeniz ticareti önemini kaybetti.
- Osmanlı Devleti Akdeniz ticaretini canlandırmak ve ekonomik kaybı önlemek amacıyla Fransa'ya kapitülasyon (ayrıcalık) vermiştir.
- Eşit olmayan gümrük vergilendirme koşulları yerli ekonomiyi olumsuz etkilemiştir. Osmanlı ekonomisi gerilemiştir.

- Avrupa'da Rönesans hareketlerinin başladığı günlerde Osmanlı Devleti tarihinin en parlak dönemini yaşamaktaydı. Avrupa kendisini engelleyen skolastik düşünceden kurtulup hızla ilerlemiştir.
- Osmanlı Devleti Avrupa'daki yeni gelişmeleri takip edemediği için bilimsel, teknik ve ekonomik alanlarda Avrupa'nın gerisinde kalmıştır.

- Reform hareketleri Avrupa'nın siyasi yönden bölünmesine sebep oldu. Avrupa devletleri arasındaki görüş ayrılıkları Osmanlı Devleti'nin Avrupa'dan ilerlemesini kolaylaştırdı. Osmanlı Devleti Protestanları destekleyerek kendisine karşı Haçlı birliği kurulmasını engelledi.
- Osmanlı Devleti'nin hoşgörülü politikası Reform hareketlerinden olumsuz etkilenmesini engelledi.

- Osmanlı Devleti Avrupa'daki gelişmelerden uzak kaldığı için gerileme dönemi yaşamıştır.
- Hızla ilerleyen Avrupa'daki bilimsel gelişmeler sayesinde Avrupa teknik yönden de ilerlemiştir. İlerleyen dönemlerde, Osmanlı Devleti giderek Avrupa'nın pazarı ve yarı sömürgesi haline gelmiştir.

- Osmanlı'da küçük atölyeler kapandı.
- İşsizlik arttı.
- Daha fazla ithalata dayalı ekonomi modeli benimsendi.
- Ülke, Avrupalı devletlerin açık pazarı haline geldi.

- Osmanlı Devleti'nde Tanzimat, Islahat Fermanı ve I. Meşrutiyet'in ilanına neden oldu. Amaç: Avrupalı devletler Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasını ve azınlıkların isyan etmesini engellemektir.
 - İhtilalin "milliyetçilik" ilkesi azınlıkların isyan etmesine devletin dağılmasına neden oldu.
- (Osmanlı Devleti çok uluslu yapıda olduğu için olumsuz etkilenmiştir.)

İNSANLAR-YERLER-ÇEVRELER

NÜFUSUN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER:

A) Doğal Faktörler

- İklim
- Yeryüzü şekilleri
- Bitki örtüsü
- Su kaynakları
- Yer altı kaynakları

B) Beşeri Faktörler

- Sanayi
- Tarım
- Ticaret
- Turizm
- Ulaşım
- Madencilik
- Eğitim
- Sağlık

Fonksiyonuna Göre Kentler:

- Tarım → Konya, Edirne
- Sanayi → İstanbul, Kocaeli, Bursa,
- İdari kent → Ankara
- Ticaret → İstanbul, İzmir
- Maden → Batman, Zonguldak
- Turizm → Antalya

- Bir ülkede kalkınma planının yapılması ve uygulanabilmesi için nüfusun özelliklerinin bilinmesi gerekir.
- İlk nüfus sayımı 1927 yılında yapıldı. (13.648.270)
- Nüfus sayımlarını (TÜİK) "Türkiye İstatistik Kurumu" yapar.

Nüfus Sayımı ile:

- Nüfusun yaş grupları
- Cinsiyetlere göre dağılımı
- Çalışan nüfusun sektörlere dağılımı
- Nüfusun eğitim durumu
- Kır ve kent nüfus oranları belirlenir.

Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı:

- 0-15 yaş → Çocuk
- 15-65 yaş → Olgun
- 65+ yaş → Yaşlı

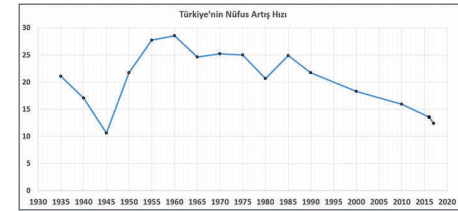
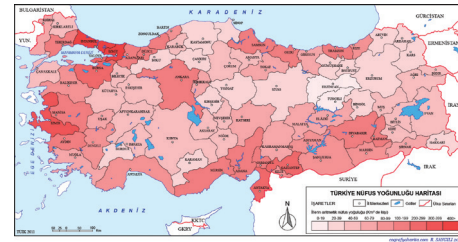
$$\text{Aritmetik Nüfus Yoğunluğu} = \frac{\text{Toplam Nüfus}}{\text{Yüz Ölçümü}}$$

$$\text{Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu} = \frac{\text{Toplam Nüfus}}{\text{Tarım Alanı}}$$

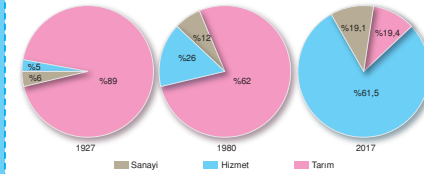
Türkiye'de nüfus sürekli artarken artış hızı azalmıştır. Bunun nedeni:

- Kentleşmenin artması
- Kadınların iş yaşamına girmesi
- Doğum oranlarının azalması
- Eğitim seviyesinin yükselmesi

Nüfus: Sınırları belirli bir alanda belli bir zamanda yaşayan insan sayısıdır.
Nüfus Yoğunluğu - 1 km² düşen insan sayısıdır.

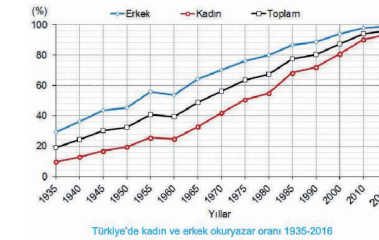

Yıllara Göre Türkiye'de Nüfusun İş Kollarına Göre Dağılımı

- Gelişmiş ülkelerde hizmet ve sanayi sektörlerinde çalışan insan sayısı fazla, tarım sektöründe çalışan insan sayısı azdır.
- Az gelişmiş ülkelerde ise tarım sektöründe çalışan insan sayısı daha fazladır. Sanayi ve hizmet sektöründe çalışan insan sayısı azdır.

Türkiye'de Nüfusun Eğitim Durumu

- Ülkemizde erkeklerin okuryazarlık oranı kadınlardan fazladır. Son yıllarda yapılan kampanyalarla ve eğitim sürecinin zorunlu olarak 12 yıla çıkarılması ile kadınlardaki okuryazar oranını artmıştır.

Nüfus Artışının Olumlu Etkileri

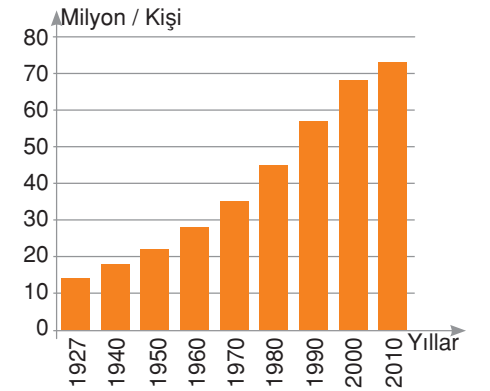
- Ekonomide mal ve hizmetlerde talep artar.
- İş gücü artar, maliyetler düşer.

Nüfus Artışının Olumsuz Etkileri:

- Eğitim, sağlık, ulaşım alanlarında sorunlar yaşanır.
- İşsizlik artar.
- Çevre sorunlarına neden olur.

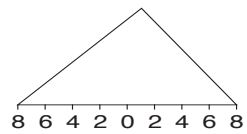
Nüfus Artış Hızını Etkileyen Faktörler:

- Sağlık ve beslenme koşulları
- Yaşam standartlarının yükselmesi
- Savaşlar ve doğal afetler
- Eğitim seviyesinin yükselmesi
- Dış güçler

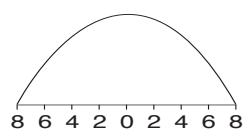

- Bir yerde ölüm oranı az, doğum oranı fazlaysa nüfus artar.
- Geri kalmış ülkelerde ve kırsal kesimde doğum oranı fazladır.
- Şehirlerde doğum oranı azdır.
- 1935-1945 → 2. Dünya Savaşı'ndan dolayı erkeklerin askere alınmasıyla nüfus artış hızı düşüktür.
- 1950 - 1960 → Ülkedeki yatırımlar nüfus artış hızını artırmıştır.
- 1960 - 1975 → Yurt dışına işçi göçü nedeniyle nüfus artış hızında azalmalar olmuştur.
- 1975 - 1980 → Ülke içi sosyal ve ekonomik sorunlar artış hızını azaltmıştır.
- 1980 - 1990 → Sağlık hizmetlerinin artması nedeniyle artış hızı fazladır.
- 1990 sonrası → Nüfus ve aile planlaması ve halkın kültür seviyesinin artması nedeniyle nüfus artış hızı azalmıştır.

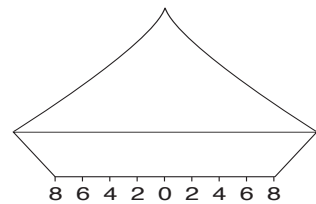
Nüfus Pramitleri

- Doğum oranı fazla
- Ortalama yaşam süresi kısa
- Genç nüfus oranı fazla

- Doğum oranı düşük
- Ortalama yaşam süresi uzun
- Yaşlı nüfus oranı fazla

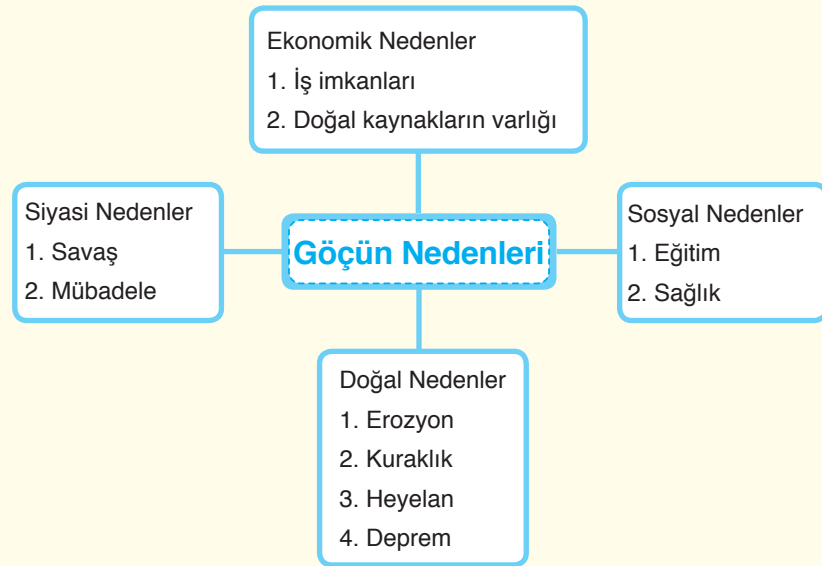
- Doğum ve ölüm oranları azalmakta
- Yaşlı nüfus artmakta
- Doğum oranları azaldığı için taban daralmaktadır.

İNSANLAR-YERLER-ÇEVRELER

GÖÇ NEDİR?

İnsanların bulunduğu yerden, başka bir yere çeşitli nedenlerden dolayı yer değiştirmesine "göç" denir.

GÖÇÜN ÇEŞİTLERİ

- Süresine Göre:**
 - Mevsimlik (Geçici) Göç
 - Sürekli (Umumi) Göç
- Mesafesine Göre:**
 - İç Göç
 - Dış Göç
- Yapıldığı Yerin Özelliğine Göre:**
 - Kırdan Kente Göç
 - Kentten Kıra Göç
 - Kırdan Kıra Göç
 - Kenten Kente Göç
- Oluşum Nedenine Göre:**
 - Gönüllü Göç
 - Zorunlu Göç

Mülteci Göçü:

Savaş, çatışma, politik vb. nedenlerden dolayı bir başka ülkeye ya da bölgeye sığınmaya denir.

İç Göç:

Ülke içerisinde yapılan göçtür. Bu göç, ülke nüfusunun artmasına veya çoğalmasına neden olmaz.

Dış Göç:

Ülkeler arasında yapılan göçtür. Ülke nüfusunda azalma veya artmaya neden olur.

Sürekli Göç:

Ülke içerisinde göç eden insanların göç ettikleri yere kalıcı olarak yerleşmesidir.

Mevsimlik Göç:

Ülke içinde göç eden insanların geçici bir süreliğine bazı yerlere yerleşmesidir.

Beyin Göçü:

Eğitim görmüş ve yetenekli kişilerin çalışma ya da fırsat azlığı gibi nedenlerden dolayı başka bir ülkeye yerleşmesidir.

Gönüllü Göç:

İnsanların buldukları yeri kendi iradeleri ile terk etmeleridir.

Zorunlu Göç:

İnsanların buldukları yeri kendi iradeleri dışında terk etmeleridir. Mülteci göçleri örnek verilir.

Dış Göçün Nedenleri:

- İşsizlik
- Siyasi gelişmeler (mübadele, savaş)
- Doğal afetler
- Sosyal nedenler (eğitim, nüfus artışı, sağlık)
- Rejim, etnik ve dini nedenler

Köyden Kente Göçün Nedenleri:

- Köylerdeki nüfus artışı
- Miras yoluyla tarım alanlarının bölünmesi
- Tarımda makineleşme
- Şehirlerdeki imkanların gelişmiş olması (iş, sağlık, eğitim, kültür vb.)
- İklim ve yer şekillerinin etkisi

İç Göçün Sonuçları:

- Nüfus dağılımında dengesizlik olur.
- Kentlerde plansız yapılaşma (gecekondu) oluşur.
- Sanayi tesislerinin gelir merkezinde kalmasına neden olur.
- Kentlerde işsizlik oranı artar.
- Yol, su, elektrik gibi alt yapılarda aksaklıklara yol açar.
- Okul ve hastane gibi kurumların artan nüfusun ihtiyacını karşılayamamasına neden olur.
- Kentlerde ulaşım ve çevre sorunları ortaya çıkar.
- İç göçler ülkemizde genelde;
 - Doğudan batıya doğrudur.
 - Kırdan kente doğrudur.

İç göçler geçici bir süreliğine yapılıyorsa mevsimlik göç, uzun süreli yapılıyorsa kalıcı göçtür.

YERLEŞME VE SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ:

• T.C. Anayasasının 23. maddesine göre "Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz."

• Vatandaşlarımız ülke sınırları içinde istedikleri yere gidebilir ve yerleşebilirler.

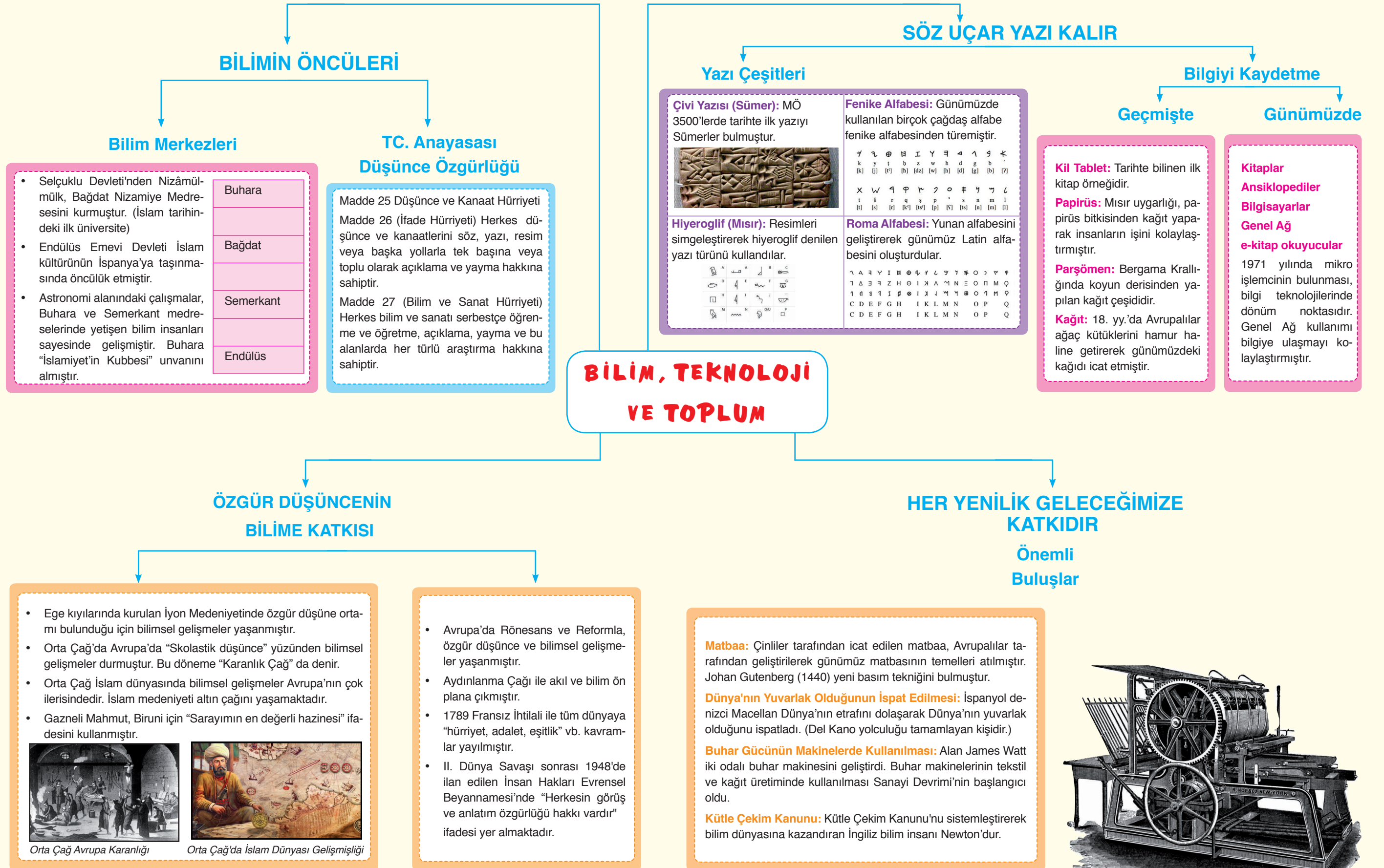
• İnsanlar hayatlarını daha rahat sürdürebilecekleri ortamları tercih ederler.

• İklim özellikleri, iş kollarının çokluğu, ulaşımın rahatlığı, nitelikli eğitim olanaklarının olması gibi faktörler yapılan göçleri etkilemektedir.

YERLEŞME VE SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KISITLAYAN DURUMLAR:

- Sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak,
- Sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi sağlamak,
- Kamu mallarını korumak,
- Suç soruşturma, kovuşturması sebebiyle suç işlenmesini önlemek amacıyla sınırlandırılabilir.

ÜRETİM, DAĞITIM, TÜKETİM

Topraktan Üretim, Toprağı Yönetiriz

- 1) Orta Çağ Avrupası'nda **feodalite sistemi** vardı.
- Siyasal ve askeri gücü elinde bulunduran toprak sahipleri(derebeyler) ile bu sınıfa bağlı köleler sınıfının oluşturduğu idari düzene feodalite denir.
 - Kavimler Göçü'nün sonucunda Avrupa siyasi olarak bölünmüş ve döneme kargaşa hakim olmuştur. Can güvenliği olmayan halk, derebeylerin korunaklı şatolarına sığınmış, bu topraklarda çalıştırılmışlardır.

- 2) Anadolu'da, Büyük Selçuklu Devleti zamanında **ikta sistemi** uygulanmıştır. İkta sahipleri devletten maaş almaz, topraklardan aldıkları vergi ile geçinirlerdi. Bu sistem sayesinde;
- Sürekli üretim sağlanmış,
 - Toprağın işletilmesi devletin kontrolünde kalmış,
 - Devlet hazinesinden harcama yapılmadan ordu oluşturulmuş,
 - Devletin otoritesi ülkenin her yerine ulaşmıştır.

- 3) Osmanlı Devleti **tımar sistemini** uygulamıştır. Tımar, geçimleri ve hizmetlerine ait masrafları karşılamak üzere bazı üst düzey asker ve memurlara vergi toplama işinin devredilmesidir. Toplanan bu vergilerin bir kısmı bölgedeki devlet görevlilerinin maaşlarını karşılamak için bırakılmış, kalan kısmı ise hazineye aktarılmıştır. Tımar sistemi, Selçuklu Devleti'nde uygulanan ikta sistemine çok benzemektedir.

Tımarlı Sipahi

- Tımar sistemi ile;
- Tarım alanındaki üretim arttırılmış,
 - Sınır güvenliği sağlanmış,
 - Merkezi otorite güçlenmiş,
 - Hazineden harcama yapılmadan, savaşa her an hazır büyük bir ordu oluşturulmuştur.

- 4) Cumhuriyetin ilk yıllarında tarımın gelişmesi ve köylünün kalkınması için çalışmalar yapılmıştır.
- İzmir İktisat Kongresi(1923) toplandı. Yeni Türkiye'nin ekonomik sorunları tartışıldı, çözüm yolları arandı.
 - Aşar vergisi kaldırıldı. (Çiftçi rahatlatılmış oldu.)
 - Tarım Kredi Kooperatifleri kuruldu. Çiftçilere kredi verildi.
 - Yerli malı kullanımı teşvik edildi.
 - Ziraat bankasının kredi olanakları arttırıldı.
 - Atatürk Orman Çiftliği kuruldu (1925). Atatürk bozkırın ortasında fidanlar diktirtip zoru başardı ve örnek oldu.
 - Modern tarıma geçilmesi için çiftçi desteklendi.

Günümüzde Tarımı Destekleyen Kurum ve Kuruluşlar

- **Türkiye Tarım Kredi Kooperatifi** → Çiftçiye ucuz kredi sağlayarak, tarımsal üretimin artmasını sağlar.
- **GAP İdaresi Başkanlığı** → (Güneydoğu Anadolu Projesi) GAP'ın temel hedefi Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kaynaklarını değerlendirerek yöre halkının yaşam kalitesini yükseltmektir.
- **Toprak Mahsülleri Ofisi** → Türkiye'de üretilen tahıl ürünlerinin fiyatlarının ayarlanması ve üretimin devamının sağlanması için devlet tarafından kurulmuştur.
- **Ziraat Bankası** → Türkiye'de tarımı ve özellikle hayvancılığı desteklemek için kurulan bankadır.

Üretim Teknolojisi Hayatımızı Etkiliyor

- Tarımda insan gücünden, makineye geçiş üretimi hızlandırmış, ham madde ihtiyacını da artırmıştır. Bu durum çok sayıda işsiz çiftçinin de ortaya çıkmasına sebep olmuştur.
- İzmir İktisat Kongresi(1923) toplandı. Yeni Türkiye'nin ekonomik sorunları tartışıldı, çözüm yolları arandı.

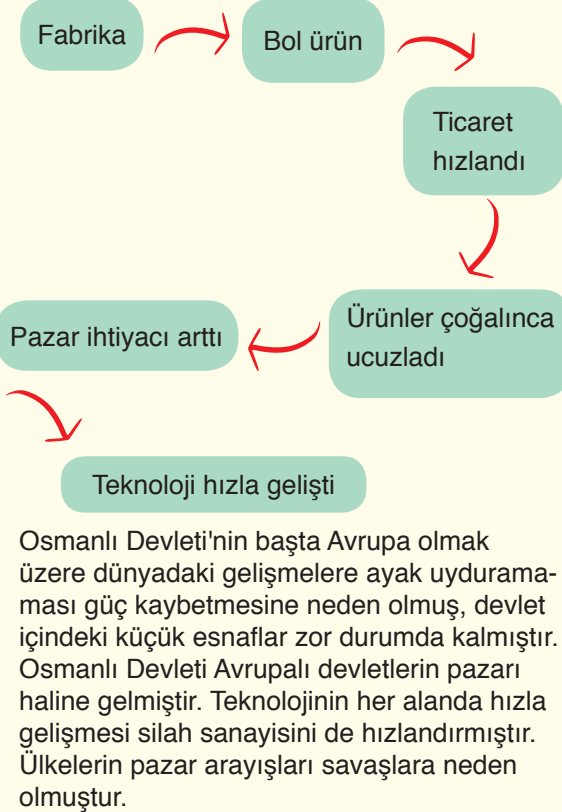
İnsan gücüyle tarım

Modern makineli tarım

Sanayi Devrimi: İnsanlık tarihinin dönüm noktalarındandır. İnsan ve hayvan gücünden makine gücüne geçilmiştir.

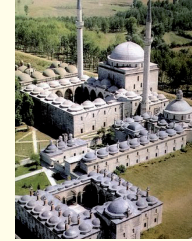
- 1750'li yıllarda İngiltere'de buhar gücüyle çalışan makinelerin kullanılması ile başlamış, zamanla diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır.

Vakıf Demek, Medeniyet Demek

Vakıf, insanların belirli bir hizmetin yerine getirilmesi için maddi olarak bağış yaptığı kuruluşlara denir.

- Vakıfların özünde yardımlaşma ve dayanışma vardır. O ülkenin, sosyal devlet anlayışına sahip olduğunu gösterir.
- Anadolu'da vakıf çalışmaları Selçuklular ile başlamıştır. Osmanlı Devleti de vakıflara büyük önem vermiştir.
- Osmanlı Devleti'nde ilk vakıf Orhan bey tarafından kurulmuştur.
- Cami etrafında oluşturulan külliyeler ve bunları yaşatmaya çalışan vakıflar şehirleşmeyi hızlandırmıştır.

Külliye

Günümüzdeki vakıflara örnekler;

★ Ülkemizde vakıfçılık, Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde devam etmektedir.

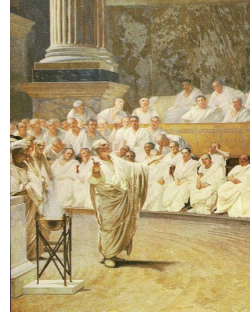
Eğitim, Sağlık, Bayındırlık, Diyanet, Sosyal yardım gibi alanlar, Osmanlı'da şahısların kurduğu vakıflar tarafından yürütülürdü.

İşinin Ehli İnsan Yetiştirmek

- Ülkelerin ekonomik, kültürel, siyasi ve sosyal gelişmelerinde rol oynayan en önemli faktörlerden birisi de meslek eğitimidir.
- Türkler tarih boyunca mesleki eğitime önem vermiştir.
- **Ahilik Teşkilatı** → Anadolu'da Selçuklu Devletinde kurulmuş olan sanatkarlar birliğidir. Usta-çırak ilişkisi vardır. Tarihimizde meslek ahlakı ve toplumsal dayanışmanın sembolü olmuştur.
- **Lonca Teşkilatı** → Ahilik teşkilatının devamı niteliğindedir. Osmanlı devletindeki esnaf birlikleridir. Müslüman olmayanlar da üye olabilirdi. Meslek kazandırır.
- **Medrese** → Osmanlı Devletinde eğitim öğretim sisteminin temel kurumuydu.
- **Enderun** → Devlet adamı ve asker yetiştiren saray okuludur.

DEMOKRASİ SERÜVENİ

Günümüz demokrasinin temelleri eski Yunan toplumunda ortaya çıkmıştır.

- Eski Yunan devletinde merkezi devlet yoktu.
- Site adında şehir devletleri vardı.
- Agora denilen meydanlarda meclis oluşuyor, kararlar bu mecliste alınıyordu.
- Demokrasinin ilk örneğidir.

• Roma Döneminde 12 Levha Kanunları oluşturulmuştur. Günümüz Avrupa hukukunun temelini oluşturmaktadır.

• Magna Carta → 1215 yılında İngiltere'de kralın yetkileri kısıtlanmıştır. Bu belge ile kral ilk kez yetkilerini kısıtlamıştır. 63 maddeden oluşmaktadır.

• Fransız İhtilali → Mutlak monarşi yıkılmış yerine Cumhuriyet yönetimi kurulmuştur. Halk ayaklanıp isyan ederek bu hakları elde etmiştir.

• 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi kabul edilmiştir.

Demokrasi

Doğrudan demokrasi

- Eski Yunan'da uygulanmıştır.
- Halk bir yerde toplanıp oy kullanır, kararlar alınır.

Temsili demokrasi

- Halk kendisini temsil edecek olan kişileri seçer.

Demokrasinin Temel İlkeleri

Katılım: Vatandaşlar yöneticilerinin belirlenmesi için seçimlerde oy kullanır.

Özgürlük: Demokrasilerde bireyler düşünce ve davranışlarında özgürdür.

Eşitlik: Tüm vatandaşlar kanunlar önünde eşittir.

Milli Egemenlik: Demokrasilerde egemenlik, yani yönetme yetkisi millete aittir.

Çoğulculuk: Demokratik devletlerde aynı fikirlere sahip kişiler siyasi partiler kurar. Tek parti olması demokrasiye uygun değildir.

ETKİN VATANDAŞLIK

Türk Tarihinde Demokrasi

- Eski Türk devletlerinde demokratik değerlere ait birçok uygulama görüyoruz. Devlet yöneticisi Hakan bile kanuna aykırı davranırsa cezalandırıldı. **Meşveret**, akıl toplamak demektir. En doğruyu bulmak için farklı kişilerin düşüncelerine danışılmasıdır. En güzel örneği kurultaydır (danışma meclisidir).
- Vakıflar ve şifahaneler insana verilen değeri gösterir, bu kurumlar insan ve hayvan haklarını korumuşlardır.
- Osmanlı Devleti 1. Meşrutiyet'in (1876) ilanı ile birlikte ilk defa anayasal düzene geçmiştir. Kanun-i Esasi adı verilen anayasa Osmanlı devletinin ilk anayasasıdır.

TBMM'nin Açılması(23 Nisan 1920)

- Meclis başkanlığına Mustafa Kemal seçildi.
- Kararları:**
- Hükümet kurmak zorunludur.
- Geçici hükümet başkanı ve padişah vekili atanmamalıdır.
- Yasama ve yürütme yetkisi TBMM'ye aittir.
- Meclis başkanı hükümetin de başkanıdır.
- Temsil heyetinin görevi sona ermiştir.
- Meclis kalıcı ve kimseye bağlı değildir.
- Güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.
- Meclis hükümeti sistemi uygulanmıştır.

Cumhuriyetin İlanı

- 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilanı ile birlikte devletin yönetim şekli belirlendi. Kabine sistemine geçildi. Böylece ulusal egemenlik ve demokrasi daha iyi uygulanır hale geldi. İlk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, ilk başbakan İsmet İnönü, ilk meclis başkanı Fethi Okyar oldu.

Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri

- Demokrasilerin düzgün işleyebilmesi için birden fazla partiye gerek vardır.
- 1) Cumhuriyet Halk Fırkası: Mustafa Kemal ve arkadaşları kurmuştur. Devletçilik ilkesi benimsenmiştir. Cumhuriyet tarihinin ilk siyasi partisidir.
- 2) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası: İlk muhalefet partisidir. Liberalizmi benimsemiştir.
- 3) Serbest Cumhuriyet Halk Fırkası: Fethi Okyar liderliğinde kuruldu. Serbest ekonomiyi benimsemiştir.

KÜRESEL BAĞLANTILAR

Türkiye'nin Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

1) **Birleşmiş Milletler:** Savaşları engellemek. Ülkeler arasında iş birliğini geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Türkiye 1945 yılında üye olmuştur(kurucu üyedir).

2) **Nato:** Askeri amaçlı bir örgüttür. 1949 yılında kurulmuş, Türkiye ise 1952'de üye olmuştur. Amacı, üye ülkeler arasında dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı ortak savunma yapmaktır.

3) **Avrupa Konseyi:** İnsan hakları, hukukun üstünlüğü ve demokrasiyi korumak amacıyla 1949'da kurulmuştur. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonrası ilk ilişkisidir. 1949 yılında üye olmuştur.

4) **OECD(Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü):** 1961 yılında kurulmuştur. Üye ülkelerin refahını, ekonomik kalkınmasını amaçlar. Türkiye kurucu ülke statüsünde yer alır.

5) **AGİT(Avrupa Güvenlik Ve İş Birliği Teşkilatı):** 1973 yılında kurulmuştur. Amaçları Avrupa'da güvenliğin artırılması ve askeri sorunların en aza indirilmesi amaçlanmıştır.. Türkiye kurucu ülkedir.

6) **İslam İş Birliği Teşkilatı:** 1969 yılında kurulmuştur. İslam ülkelerinin haklarını korumak, üye ülkeler arasında iş birliği yapmak amaçlarıdır. Türkiye, kuruluşundan itibaren üyedir.

7) **D-8(Gelişen 8 Ülke):** Türkiye'nin girişimiyle 1977 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Üye ülkeler Türkiye, İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya'dır.

Küresel Sorunlar

Küresel sorunlar, bütün dünyayı ilgilendiren ve bütün dünyanın sonuçlarına katlanmak zorunda olduğu sorunlardır. Küresel sorunların çözümleri devletlerin iş birliği ile gerçekleştirilebilir.(Uluslararası terör, salgın hastalıklar...)

- **İklim Değişiklikleri:** Atmosfere yayılan zararlı gazların artması ile sera etkisi daha yoğun görülmektedir. Bu durum sıcaklık değerlerinin artmasına neden olmaktadır.

- **Çevre Kirliliği:** Canlıların sağlığını olumsuz yönde etkileyen yabancı maddelerin hava, su ve toprakta normalin üzerinde birikmesi çevre kirliliğidir. Doğal çevremiz ve kaynaklarımız sınırsız değildir. Yeryüzündeki tatlı su kaynaklarının ancak %1'i kullanılabilir su kaynaklarıdır.

- **Nüfus Artışı ve İşsizlik:** 1650 yıllarında 500 milyon olan dünya nüfusu, 2000 yıllarında 6 milyara yükselmiştir. Her geçen gün nüfus artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde nüfus artış hızı azken, geri kalmış ülkelerde çok yüksektir. Hızlı nüfus artışı gelişmekte olan ülkelerde kaynakların yetersiz kalmasına, ekonomik sorunların artmasına neden olmaktadır.

